

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.2.43>**PRAWA POLICJANTA PRZY ZWOLNIENIU Z ORGANÓW POLICJI****Yuliia Lehkosherst***aspirant Donieckiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych**(Mariupol, Obwód Doniecki, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-2351-4288

380966900258@ukr.net

Adnotacja. Artykuł koncentruje się na tym, że na etapie zwolnienia policjanta z pracy najczęściej dochodzi do naruszenia jego praw i interesów prawnych, dlatego ważne jest zapewnienie rzeczywistej ochrony policjantów na tym etapie i zapewnienie policjantom możliwości korzystania z przyznaných im praw. Autor zaproponował dokonanie podziału praw policjantów w procesie zwalniania na ogólne i specjalne. Naukowcy dokonali szczegółowego przeglądu podstawowych praw, którymi obdarzeni są policjanci przy realizacji swojego prawa do zwolnienia z organów policji. Autor udowodnił, że policjanci są obdarzeni szeregiem ważnych praw, których realizacja znacząco wpływa na poziom ich zabezpieczenia społecznego i ochrony społecznej. Ustalono, że przestrzeganie takich praw jest ważnym krokiem w celu zapewnienia ochrony socjalnej policjanta, a także w celu stworzenia przejrzystej i bezstronnej procedury zwalniania policjantów z organów policji, z zachowaniem wszystkich etapów zwolnienia i ustawowych gwarancji, które mają zastosowanie do takich stosunków prawnych.

Słowa kluczowe: policjant, organ policji, zwolnienie, stosunek pracy.

RIGHTS OF A POLICE OFFICER WHEN RELEASING FROM THE POLICE**Yulia Lehkosherst***Postgraduate Student, Donetsk State University of Internal Affairs (Mariupol, Donetsk region, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-6983-8563

380966900258@ukr.net

The article emphasizes that at the stage of dismissal of a police officer, violations of his legal rights and interests often occur, and therefore it is important to ensure real protection of police officers at this stage and to ensure that police officers enjoy their rights. The author proposes to divide the rights of police officers in the process of dismissal into general and special. The researcher made a detailed review of the basic rights that police officers have in exercising their right to dismissal from the police. The author proves that police officers have a number of important rights, the implementation of which significantly affects the level of their social security and social protection. It is determined that the observance of such rights is an important step to ensure the social protection of police officers, as well as to establish a transparent and impartial procedure for dismissal of police officers in compliance with all stages of dismissal and statutory guarantees applicable to such legal relations.

Key words: policeman, police body, dismissal, labor relations.

ПРАВА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ З ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ**Юлія Легкошерст***аспірант Донецького державного університету внутрішніх справ**(Маріуполь, Донецька область, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-2351-4288

380966900258@ukr.net

У статті акцентовано увагу на тому, що на етапі звільнення поліцейського з роботи, найчастіше мають місце порушення його законних прав та інтересів, а тому важливо забезпечити реальний захист поліцейських на вказаному етапі та забезпечити можливість поліцейським користуватися наданими йому правами. Автором запропоновано здійснити поділ прав поліцейських у процесі звільнення на загальні та спеціальні. Науковцем здійснено детальний розгляд основних прав, якими наділені поліцейські при реалізації свого права на звільнення з органів поліції. Автором доведено, що поліцейські наділені рядом важливих прав, реалізація яких суттєво впливає на рівень їх соціального забезпечення та соціального захисту. Визначено що дотримання таких прав є важливим кроком для забезпечення соціального захисту поліцейського, а також для формування прозорості та неупередженої процедури звільнення поліцейських з органів поліції з дотриманням всіх стадій звільнення та передбачених законом гарантій, які застосовуються до таких правовідносин.

Ключові слова: поліцейський, орган поліції, звільнення, трудові відносини.

Постановка проблеми. Процес звільнення з органів поліції в цілому є нормативно визначеним, досить тривалим та потребує відповідних активних дій, як з боку роботодавця, так і працівника, їх взаємодії між собою. Проте, проблемою є те, що саме на етапі звільнення поліцейського з роботи, найчастіше мають місце порушення його законних прав та інтересів, оскільки роботодавець вже фактично не переймається проблемами колишнього працівника. Звичайно ж така позиція є неприйнятною для нормального функціонування державного органу, оскільки саме людина, згідно з Конституцією України, є найвищою соціальною цінністю, а тому має право на дотримання своїх прав та законних інтересів, захисту у випадку їх порушення. Але, на жаль, як свідчить практика, саме з боку органу, який, фактично має забезпечувати захист людини від злочинних посягань, досить часто можна очікувати порушення трудових прав з боку безпосереднього органу Національної поліції по відношенню до своїх працівників. Будь-яка особа, яка працює в державному органі, органі місцевого самоврядування, на підприємстві, установі чи організації має бути не тільки захищеною, а й такою, що може вільно реалізувати своє право щодо припинення трудових чи службово-трудова правовідносин, а також безперешкодно реалізувати свої права у процесі звільнення з роботи.

Аналіз останніх досліджень. Загалом, окремі проблеми звільнення поліцейських з органів поліції досліджували наступні вчені: В. Б. Авер'янов, Н.М. Бакаянова, Р.В. Дмитрук, І.М. Іншин, П.В. Коломоєць, А. Є. Крищенко, А.В. Кубасенко, В.А. Ліпницький, О.В. Лаврінченко, О.Г. Свида та інші. Проте, враховуючи значну кількість порушень у процедурі звільнення поліцейських, варто більш детально охарактеризувати права, якими користуються поліцейські у таких правовідносинах.

Формулювання мети статті(постановка завдання). Актуальність мети нашої статті обумовлена тим, що нормами законодавства у правовідносинах щодо звільнення поліцейських з поліції не має єдиного та чіткого нормативно-правового закріплення прав, якими користуються поліцейській при звільненні. Вказані права містяться як у загальних, так і спеціальних законах та нормативно-правових актах, тобто розміщуються у актах різної юридичної сили, що значно ускладнює їх пошук та розуміння. Крім того, на сьогодні спостерігається тенденція низького рівня інформованості поліцейських про свої права саме у процесі звільнення з органів поліції.

Виклад основного матеріалу. На виконання мети нашого дослідження, пропонуємо розглянути права поліцейського під час звільнення з посади за наступними блоками: 1) загальні права, тобто ті права, які передбачені для всіх працівників, які виявили намір припинити трудові правовідносини з органом державної влади, підприємством, установою чи організацією; 2) спеціальні права – це ті права, які випливають із особливостей трудових правовідносин суб'єктів, які наділені спеціальним правовим статусом та виконують спеціальні завдання держави. До таких суб'єктів віднесено й поліцейських, а тому останні поряд із загальними, наділені й спеціальними правами.

Переходячи до розгляду та аналізу загальних прав, які притаманні поліцейському при припинення трудових правовідносин пропонуємо розглядати їх в контексті поділу на наступні групи: 1) соціальні; 2) матеріальні. Як вважає П.М. Рабінович, соціальні права – це можливості людини реалізовувати свої здібності, здобувати засоби для існування, беручи участь у виробництві матеріальних благ та відносить до них права власності на засоби виробництва, здобуття професії, вибір та здійснення трудової або іншої діяльності; сприятливі умови та справедливу оплату праці, відпочинок і дозвілля (Рабінович, 2002: 160). Соціальні права гарантуються Конституцією України (Конституція України: 1996) та поширюються на кожного громадянина України та застосовуються незалежно від того органу, де працює людина. Вони є непорушними та невіддільними від людини, а їх дотримання та реалізація досить часто залежить від напрямків роботи державних органів у сфері захисту прав людини. До основних соціальних прав при звільненні з органів поліції ми пропонуємо віднести наступні:

1) право на працю. Вказане право варто не тільки розглядати з точки зору того, що особа має право на працю, тобто не тільки як можливість вільно обирати собі професію та заробляти собі на гідне життя працюю, на яку особа вільно погоджується та яку вільно обирає, а й на безперешкодну можливість звільнення з однієї роботи та перехід на іншу роботу у відповідності до своїх уподобань та бажань. Погодимось із думкою А.М. Єльніковою, яка зазначає, що найповніше право на працю характеризує поєднання 3-х елементів: а) право кожної людини на отримання можливості заробляти собі на життя своєю працюю; б) право кожного на вільний і рівноправний вибір різних видів і форм праці; в) право на збереження отриманої роботи й на захист від свавільних і необґрунтованих звільнень (Єльнікова, 2021, с. 18).

2) право на повагу до своєї честі та гідності незалежно від підстав звільнення з посади. Статтею 3 Конституції України проголошено, що людина, її честь та гідність, недоторканість та свобода визнаються в Україні найбільшою соціальною цінністю (Конституція України: 1996). Це особисте немайнове право, сутність якого полягає в тому, що при припиненні трудових правовідносин забороняється у будь-який спосіб принижувати особу, негативно та нецензурно висловлюватися по відношенню до неї, ображати її, здійснювати фізичний, психологічний чи будь-який інший тиск та таку особу. Дотримання вказаного права є особливо актуальним при звільненні поліцейського з, так званих, негативних підстав звільнення, а особливо при накладенні на особу дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України.

3) право на захист від незаконного звільнення, сутність якого полягає у неможливості поліцейського бути звільненим з підстав, які не передбачені нормами чинного законодавства, а у випадку порушення цього права можливість обирати законні засоби та форми здійснення свого порушеного трудового права. Звільнення особи

може бути здійснено виключно за наявності для цього підстав, які передбачені загальними та спеціальними актами законодавства, а не на підставі суб'єктивного ставлення роботодавця до особи, прихильності до нього чи навпаки. Е.В. Бабенко робить аргументований висновок про те, що роботодавець, порушуючи встановлені у законодавстві України про працю правила щодо припинення трудових правовідносин й інші законодавчі стандарти взаємовідносин з працівниками, порушує також: 1) встановлений та охоронюваний в державі правопорядок в цілому, ставлячи під сумнів необхідність дотримання законів як таких; 2) конституційний принцип гуманізму, ставлячи людяність, орієнтованість на людину як на найвищу соціальну цінність нижче власних інтересів (Бабенко, 2019: с. 313). Отже, незаконне звільнення поліцейського з посади може негативно позначитися на всій системі Національної поліції, похитнути повагу до вказаного органу та спричинити ряд інших суттєвих проблем.

4) право на вільне вираження своїх прав щодо процесу звільнення. В контексті дослідження вказаного права важливе місце займає волевиявлення особи при припиненні трудових правовідносин за власною згодою чи за згодою сторін. Ніхто не може бути примушений до написання рапорту на звільнення без згоди самого поліцейського, а таке примушування є прямим порушенням норм Конституції України, Кодексу законів про працю та спеціальних законів та нормативно-правових актів у сфері праці.

5) право на не дискримінацію за віком при звільненні особи. Вказане право є досить важливим у сучасних суспільних відносинах, оскільки відповідно до ст. 2¹ Кодексу законів про працю України, забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці (Кодекс законів про працю України: 1971). З цього приводу погодимося із думкою В.І Кривого щодо того, що забезпечення рівності та недопущення дискримінації за ознакою віку в трудових правовідносинах впливає із загального принципу рівності та недискримінації, що знайшли відображення в міжнародних актах та національному законодавстві. Науковець наголошує на тому, що необхідно відзначити вік як окрему ознаку, дискримінація за якою забороняється (Кривий, 2018: 200). Що стосується поліцейських, то нормами чинного законодавства встановлено обмеження щодо граничного віку перебування на службі в поліції, але це ніяким чином не може впливати на вирішення питання щодо дострокового звільнення поліцейського з роботи за таким критерієм як його вік. Тобто, це право означає, що до 55 років поліцейський не може бути достроково звільнений зі служби за віком, якщо не має інших підстав для його звільнення, які не пов'язані з віковими особливостями поліцейського.

Наступною групою виділених нами загальних прав поліцейських при звільненні є так звані матеріальні права, тобто права, якими користується особа для отримання нею передбачених нормативно-правовими актами соціальних та інших видів виплат у грошовій формі. Тобто це ті права, які спрямовані на отримання поліцейськими певних гарантованих матеріальних благ при їх звільненні з посади. Основними матеріальними правами, якими користуються поліцейські при звільненні варто назвати наступні:

1) право на повний розрахунок при звільненні. Відповідно до ч. 1 ст. 116 Кодексу законів про працю України, при звільненні працівника виплата всіх сум, що належать йому від підприємства, установи, організації, провадиться в день звільнення. Якщо працівник в день звільнення не працював, то зазначені суми мають бути виплачені не пізніше наступного дня після пред'явлення звільненим працівником вимоги про розрахунок. Про нараховані суми, належні працівникові при звільненні, власник або уповноважений ним орган повинен письмово повідомити працівника перед виплатою зазначених сум. В разі спору про розмір сум, належних працівникові при звільненні, власник або уповноважений ним орган в усякому випадку повинен в зазначений у цій статті строк виплатити не оспорювану ним суму (Кодекс законів про працю України: 1971).

2) право на одноразову грошову допомогу при звільненні особи. Порядок призначення та виплати одноразової грошової допомоги при звільненні поліцейським визначено постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393 "Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх сімей» (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393 "Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх сімей»: 1992). Вказане право досить часто органами Національної поліції співвідноситься із правом особи на отримання пенсії. Мається на увазі те, що саме з настанням права на пенсію, яке передбачено у відповідності до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ (Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб») й виникає право на отримання після звільнення зі служби грошового забезпечення та відповідної одноразової грошової допомоги при звільненні. Але це не правильна думка та позиція. Відсутність права на отримання пенсії поліцейським не впливає на право на отримання одноразової грошової допомоги при звільненні особи, а тому здійснювати співвідношення цих двох прав та виплат не має сенсу, оскільки вони є різними соціальними виплатами, які обумовлені різними правами особи.

3) право на отримання інших матеріальних виплат, передбачених законодавством, зокрема це: право на отримання компенсації за невикористану відпустку, право на виплати за час вимушеного прогулу за період незаконного звільнення тощо.

Наступна група виділених нами прав – це спеціальні права - права, які пов'язані із безпосередньою реалізацією стадій звільнення. Вказані права запропоновано розподілити на наступні групи. До першої

групи прав ми пропонуємо віднести права, які передують процесу звільнення. Одним із перших – це право на отримання повідомлення про наступне вивільнення працівників. Суть вказаного права полягає у тому, що процес скорочення працівників має бути максимально відкритим, прозорим та містити всі відомості про процес реорганізації та подальшого скорочення працівників. З метою реалізації вказаного права роботодавець має забезпечити процедуру ознайомлення поліцейського з наказом про скорочення штату у строк не пізніше, ніж за два місяці. Важливим є те, що процес ознайомлення поліцейського з наказом має носити персоналізований характер, а сам наказ містити обґрунтування скорочення штату працівників та перелік посад, кількість та категорії працівників, які будуть виключені із штатного розпису.

Важливим правом в контексті дослідження вказаної групи є право на дострокове звільнення зі служби за власним бажанням у випадку зазначення у рапорті про звільнення поважної для цього причини. Так, за загальним правилом, яке передбачено Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114, дострокове звільнення зі служби осіб середнього, старшого і вищого начальницького складу, які не досягли граничного віку перебування на службі в органах внутрішніх справ, провадиться, зокрема за власним бажанням - при наявності причин, що перешкоджають виконанню службових обов'язків (Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України: 1991). Отже, підставою для звільнення зі служби за власним бажанням є наявність поважних причин, що перешкоджають виконанню службових обов'язків. Перелік таких поважних причин чітко закріплено у постанові Кабінету Міністрів України від 12.06.2013 року № 413 «Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового та начальницького складу» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2013 року № 413 «Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового та начальницького складу»: 2013). Наголосимо на тому, що перелік поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення поліцейського з органів поліції є вичерпним.

Право на зменшення терміну відпрацювання поліцейським при поданні рапорту на звільнення, тобто право на беззаперечне звільнення за власним бажанням у визначений законом чи угодою сторін строк. Щодо аналізу цього права, доцільною є думка, К.М. Гусова та В.М. Толкунова, які на підставі всебічного аналізу законодавства про працю, роблять висновок, що за поважних причин, підтверджених документально (зарахування до навчального закладу, вихід на пенсію та інші випадки) роботодавець зобов'язаний розірвати трудовий договір у строк, зазначений у заяві працівника. Після закінчення терміну попередження працівник має право припинити роботу, а роботодавець зобов'язаний видати йому трудову книжку та провести розрахунок (Гусов; Толкунова, 2004: 496). Загальний строк для звільнення за власним бажанням становить три місяці. Проте, вказаний строк може бути зменшений за взаємною домовленістю сторін, а в самому рапорті має бути визначено конкретну дату звільнення. Отже, законодавство дозволяє звільнення поліцейського до закінчення трьох місячного строку від попередження ним прямого начальника, але тільки за наявності відповідного прохання у рапорті на зменшення передбаченого пунктом 8 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України, що затверджене постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114 строку (Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України: 1991).

До цієї ж групи ми пропонуємо віднести й право особи на подачу рапорту про відкликання попереднього рапорту про звільнення. У таких правовідносинах ключове місце займає волевиявлення поліцейського щодо продовження служби в органах Національної поліції, що здійснюється шляхом повідомлення керівництва про вищевказане бажання в день перебування на службі та подання рапорту про відкликання рапорту про звільнення за власним бажанням.

Наступною групою процесуальних прав поліцейських, яку варто виділити та дослідити права, які пов'язані із безпосереднім процесом звільнення особи. До цієї категорії прав ми пропонуємо віднести наступні права:

1) право на проведення мотивованого, детального, повного, об'єктивного та, найголовніше, законного службового розслідування у тому випадку, коли особа звільняється зі служби за вчинення дисциплінарного проступку. Службове розслідування має відображати усі суттєві обставини справи, а тому воно має бути обґрунтованим, повним та в повному обсязі або ж спростувати певні факти, або ж навпаки, мати суттєві докази щодо доведення таких фактів. На сьогодні процедура проведення службового розслідування стосовно поліцейського, права учасників службового розслідування, порядок оформлення його результатів, прийняття та реалізації рішень за результатами службового розслідування врегульовано Порядком проведення службових розслідувань у Національній поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2018 року № 893 (Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України: 2018). Особливо важливим є дотримання при проведенні службового розслідування принципу законності та повноти дослідження всіх обставин вчинення дисциплінарного проступку. Іншими правами, які в цілому доповнюють право поліцейського на повне, об'єктивне та законне службове розслідування є наступні права: отримувати інформацію про підстави проведення такого розслідування; брати участь у службовому розслідуванні, давати усні чи письмові пояснення, робити заяви, в установленому порядку подавати документи, які мають значення для проведення службового розслідування; висловлювати письмові зауваження щодо об'єктивності та повноти

проведення службового розслідування, дій або бездіяльності службової особи (осіб), яка (і) його проводить (ять); відмовлятися давати будь-які пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законодавством України; за письмовим рапортом ознайомлюватися з висновком службового розслідування, а також з матеріалами, зібраними в процесі його проведення, у частині, яка її стосується, крім випадків, визначених законодавством України; оскаржувати рішення, прийняте за результатами службового розслідування, у строки і в порядку, що визначені законодавством України (Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України: 2013; Шоптенко, 2017: 456). Реалізація вказаних прав забезпечує особі право на захист, право на особисту участь у процесі розгляду матеріалів дисциплінарного провадження відносно себе, право на забезпечення повного та об'єктивного службового розслідування відносно себе тощо.

2) право на застосування більш м'якого покарання за вчинене діяння, ніж звільнення особи. Статтею 13 Дисциплінарного статуту передбачено 8 видів дисциплінарних стягнень, останнім і найтяжчим з яких є звільнення з поліції, тобто звільнення із служби в поліції, як вид стягнення є крайнім заходом дисциплінарного впливу. Частиною 3 ст. 19 Дисциплінарного статуту передбачено, що під час визначення виду стягнення дисциплінарна комісія враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби (Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: 2018). Отже, можемо зробити висновок про те, що при застосуванні такого покарання як звільнення особи з посади досить часто не здійснюється співвідношення характеру покарання до характеру вченого особою діяння, не співвідноситься шкода та суспільно негативні наслідки, а також часто не враховується інші суб'єктивні та об'єктивні обставини, які відносяться до обставин, що пом'якшують відповідальність, а отже до особи може застосуватися більш м'яке покарання, аніж звільнення.

Наступну групу процесуальних прав ми пропонуємо пов'язати із отриманням поліцейським документів про звільнення:

а) право на отримання від роботодавця належним чином оформленої трудової книжки та наказу про звільнення. Згідно з п. 2.4. Інструкції про Порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженої наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.93 № 58 (Інструкція про Порядок ведення трудових книжок працівників: 1993), запис у трудовій книжці про звільнення вносяться власником або уповноваженим ним органом після видання наказу (розпорядження) у день звільнення і повинен точно відповідати тексту наказу (розпорядження). Що стосується отримання наказу про звільнення наголосимо на тому, що Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» на роботодавців було покладено обов'язок в день звільнення видати працівникові копію наказу (розпорядження) про звільнення, провести з ним розрахунок у строки, зазначені у ст. 116 КЗпП, а також на вимогу працівника внести належні записи про звільнення до трудової книжки, що зберігається у працівника 58 (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі»: 1993). Видача наказу про звільнення поліцейському, який припиняє службу здійснюється при звільненні за будь-якою із підстав, передбачених законом.

б) право на з'ясування, за яких підстав проведено звільнення працівника згідно з наказом (розпорядженням), та здійснення перевірки їх відповідності законам. Відзначимо, що особа має право знати та вимагати чіткого формулювання причини звільнення у точній відповідності із формулюванням чинного законодавства та з посиланням на відповідну статтю (пункт) закону (Заїка, 2020: 219). Порушення порядку формулювання підстави для звільнення, помилкового застосування однієї підстави замість іншої є наслідком скасування такого наказу та поновлення особи на роботі.

До важливої процесуальної категорії прав ми також пропонуємо віднести й права, якими наділений поліцейський у випадку порушення встановленої процедури звільнення особи з органів поліції:

1) право оскарження результатів проведеного службового розслідування. Це є досить важливим правом, оскільки саме за результатами службового розслідування по відношенню до поліцейського приймається рішення про накладення на нього дисциплінарного стягнення, у вигляді його звільнення з роботи.

2) право на вирішення трудового спору, в тому числі й в судовому порядку. Це право, беззаперечно, закріплено та регламентовано статтею 55 Конституції України проголошує, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

3) право на поновлення на роботі у випадку незаконного звільнення. Поновлення на посаді здійснюється з дати звільнення працівника, яка відповідно до рішення суду визнається недійсною, а не з моменту винесення судом рішення про поновлення на роботі. Це є досить важливим оскільки поновлення на роботі саме з моменту звільнення поліцейського суттєво впливає на реалізацію поліцейським інших соціальних та матеріальних прав, як наприклад, права на відпустку, на розрахунок стажу, необхідного для вислуги років, виходу на пенсію тощо. Реалізація права на поновлення на роботі відбувається на основі відповідного судового рішення про поновлення працівника на роботі. Важливою гарантією є й те, що рішення суду про поновлення на роботі підлягає негайному виконанню.

Висновки: Як висновок зазначимо, що у процесі звільнення поліцейських з органів поліції, останні наділені рядом важливих прав, реалізація яких суттєво впливає на рівень їх соціального забезпечення та соціального

захисту. А тому їх дотримання є важливим кроком не тільки для забезпечення соціального захисту поліцейського, а й формування прозорої та неупередженої процедури звільнення поліцейських з органів поліції з дотриманням всіх стадій звільнення та передбачених законом гарантій, які застосовуються до таких правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. / П.М. Рабінович. Х. Консум. 2002. 160 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1 Спеціальний випуск. Стор. 15. Стаття 2598
3. Єльнікова А.М. Юридичні гарантії права на працю при припиненні трудових правовідносин : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 081 «Право» / А. М. Єльнікова, ЧНУ ім. Петра Могили. - Миколаїв, 2021. 18 с.
4. Бабенко Едуард Вадимович Доктрина захисту трудових прав працівників при припиненні трудових правовідносин. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення»—Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2019. 423 с.
5. Кодекс законів по праці України від 10.12.1971 № 322-VIII. Відомості Верховної ради УРСР. 1971 р., / Додаток до N 50 /
6. Сахарук І.С. Юридичні гарантії забезпечення рівності та недискримінації працівників за ознакою віку. Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2018 р.) / за ред. д.ю.н., проф. М. І. Іншина, к.ю.н. І. С. Сахарук. Київ, 2018. 200 с. (с. 154-159)
7. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх сімей. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF#Text>
8. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 29. Стаття 399
9. Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України: постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового та начальницького складу: постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2013 року № 413. Офіційний вісник України. 2013. № 45. Стор. 42. Стаття 1605
11. Гусов К.Н. Трудовое право России : учебник / К.Н. Гусов, В.Н. Толкунова. М. : ТК «Велби», Изд-во «Проспект», 2004. 496 с.
12. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2018 року № 893. Офіційний вісник України. 2018. № 98. Стор. 476. Стаття 3257
13. Про затвердження Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 12.03.2013 № 230. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0541-13>.
14. Шоптенко С.С. Дисциплінарні провадження в Національній поліції України : зміст та особливості реалізації. Форум права. 2017. № 5. 454-459
15. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 54. Стор. 7. Стаття 1882
16. Інструкція про Порядок ведення трудових книжок працівників: наказ Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.93 № 58. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text>
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі: Закон України від 05.02.2021 № 1217-IX . <https://ips.ligazakon.net/document/T211217?an=1>
18. Заїка Ю.О. Гарантії захисту трудових прав працівника при звільненні. Актуальні проблеми реформування законодавства про працю та у сфері соціального захисту: збірник тез доповідей учасників науково-практичного семінару (21 травня 2020 року) / Упорядники: Н. В. Ільків, В. О. Кучер / за заг.ред. Долинської М.С. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 219 с. (с. 59-60).

References:

1. Rabinovych P.M. Osnovy zahal'noyi teoriiy prava ta derzhavy: Navch. posibnyk. / P.M. Rabinovych. KH. Konsum. 2002. 160 s.
2. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28.06.1996 roku № 254k/96-VR // Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny. 2010. № 72/1 Spetsial'nyy vypusk. Stor. 15. Statyia 2598
3. Yel'nikova A.M. Yurydychni harantiyi prava na pratsyu pry prypynenni trudovykh pravovidnosyn : avtoref. dyp. roboty na zdobuttya osvith'oho stupenya «mahistr»: spets. 081 «Pravo» / A. M. Yel'nikova, CHNU im. Petra Mohyly. - Mykolayiv, 2021. 18 s.
4. Babenko Eduard Vadymovych Doktryna zakhystu trudovykh prav pratsivnykiv pry prypynenni trudovykh pravovidnosyn. Dysertatsiya na zdobuttya naukovooho stupenya doktora yurydychnykh nauk za spetsial'nisty 12.00.05 «Trudove pravo; pravo sotsial'noho zabezpechennya»—Skhidnoukrayins'kyu natsional'nyu universytet imeni Volodymyra Dallya. – Kyyiv'skyu natsional'nyu universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyuyiv, 2019. 423 s.
5. Kodeks zakoniv po pratsyu Ukrayiny vid 10.12.1971 № 322-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi rady URSR. 1971 r., / Dodatok do N 50 /

6. Sakharuk I.S. Yurydychni harantiyi zabezpechennya rivnosti ta nedyskryminatsiyi pratsivnykiv za oznakoyu viku. Tendentsiyi rozvytku nauky trudovoho prava ta prava sotsial'noho zabezpechennya: tezy dopovidey uchasnykiv mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (20 kvitnya 2018 r.) / za red. d.yu.n., prof. M. I. Inshyna, k.yu.n. I. S. Sakharuk. Kyiv, 2018. 200 s. (s. 154-159)
7. Pro poriyadok obchyslennya vysluhy rokiv, pryznachennya ta vyplaty pensiy i hroshovoyi dopomohy osobam ofiters'koho skladu, praporshchikam, michmanam, viys'kovosluzhbovtsyam nadstrokovoyi sluzhby ta viys'kovoyi sluzhby za kontraktom, osobam nachal'nyts'koho i ryadovoho skladu orhaniv vnutrishnikh sprav, politseys'kym, spivrobotnykam Sluzhby sudovoyi okhorony ta chlenam yikhnikh simey. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF#Text>
8. Pro pensiyne zabezpechennya osib, zvil'nenykh z viys'kovoyi sluzhby, ta deyakykh inshykh osib: Zakon Ukrainy vid 09.04.1992 № 2262-KHII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 1992. № 29. Stattya 399.
9. Polozhennya pro prokhdzhennya sluzhby ryadovym i nachal'nyts'kym skladom orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy RSR vid 29 lypnya 1991 roku № 114. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-91-%D0%BF#Text>
10. Pro zatverdzhennya pereliku simeynykh obstavyn ta inshykh povazhnykh prychn, shcho mozhut' buty pidstavoyu dlya zvil'nenya hromadyan z viys'kovoyi sluzhby ta iz sluzhby osib ryadovoho ta nachal'nyts'koho skladu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.06.2013 roku № 413. Ofitsiyyny visnyk Ukrainy. 2013. № 45. Stor. 42. Stattya 1605
11. Husov K.N. Trudovoe pravo Rossyy : uchebnyk / K.N. Husov, V.N. Tolkunova. M. : TK «Velby», Yzd-vo «Prospekt», 2004. 496 s.
12. Poriyadok provedennya sluzhbovykh rozsliduvan' u Natsional'niy politsiyi Ukrainy: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 07.11.2018 roku № 893. Ofitsiyyny visnyk Ukrainy. 2018. № 98. Stor. 476. Stattya 3257
13. Pro zatverdzhennya Instruksiyi pro poriyadok provedennya sluzhbovykh rozsliduvan' v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy : Nakaz MVS Ukrainy vid 12.03.2013 № 230. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0541-13>.
14. Shoptenko S.S. Dystyplinarni provadzhenya v Natsional'niy politsiyi Ukrainy : zmist ta osoblyvosti realizatsiyi. Forum prava. 2017. № 5. 454-459.
15. Pro Dystyplinarnyy statut Natsional'noyi politsiyi Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.03.2018 № 2337-VIII. Ofitsiyyny visnyk Ukrainy. 2018. № 54. Stor. 7. Stattya 1882
16. Instruksiya pro Poriyadok vedennya trudovykh knyzhok pratsivnykiv: nakaz Ministerstva pratsi Ukrainy, Ministerstva yustytitsiyi Ukrainy, Ministerstva sotsial'noho zakhystu naselennya Ukrainy vid 29.07.93 № 58. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text>
17. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo obliku trudovoyi diyal'nosti pratsivnyka v elektronniy formi: Zakon Ukrainy vid 05.02.2021 № 1217-IX . <https://ips.ligazakon.net/document/T211217?an=1>
18. Zaika YU.O. Harantiyi zakhystu trudovykh prav pratsivnyka pry zvil'neni. Aktual'ni problemy reformuvannya zakonodavstva pro pratsyu ta u sferi sotsial'noho zakhystu: zbirnyk tez dopovidey uchasnykiv naukovo-praktychnoho seminaru (21 travnya 2020 roku) / Uporyadnyky: N. V. Il'kiv, V. O. Kucher / za zah.red. Dolyns'koyi M.S. L'viv: L'vDUVS, 2020. 219 s. (s. 59-60).